

Frågor och svar till Jan Sundbergs föredrag

Fråga: Hur utvecklas blockbildningen inom det nya EU parlamentet och hur påverkar det den politiska blockbildningen i Europa? Försvårar den nya blockbildningen inom EU parlamentet Europas roll i Europa?

Svar: EU valet rubbade inte i avgörande grad blockbildningen i EU-parlamentet. De nya parlamentarikerna hotar ändå den liberala demokratin som ideologi i Europa. Det viktiga är att EPP inte blundar för sitt ansvar i denna fråga så som borgerliga partier i Sverige och Finland gjort, genom samarbete med höger-radikala partier. USAs presidentval kan komma att påverka förtroendet för den liberala demokratin på ett avgörande sätt, globalt men i synnerhet i Europa.

Fråga: Blockbildningen i Sverige har varit mera uttalad än i Finland. Presidentinstitutionen gör att Finland markant avviker från de övriga nordiska länderna, frånsett Island. Regeringssammansättningen har speciellt under Kekkonens tid i hög grad påverkats av presidenten. Kan man säga att Finlands mindre markanta blockpolitik, på gott och ont, kan tillskrivas presidenten?

Svar: Kekkonen integrerade kommunisterna i samhället, genom att kräva att de skulle tas med i regeringen. Leif Salmén uttryckte saken så, att kommunisterna överraskades av Kekkonens initiativ och gick med i långdansen, varefter Kekkonen kramade "i hjäl dem". Kekkonen motverkade höger-vänster blockpolitiken. Man kan dock säga att Kekkonens agerande inte var helt förenligt med avsikten i vår grundlag.

Fråga: Utvecklingen visar mot en blockbildning med ökad polarisering. Både moderaterna i Sverige och samlingspartiet i Finland har glidit högerut. I mitten har det uppstått ett vakuum. Vem tar hand om mittenväljarna med en liberal livssyn?

Svar: Det finns en tydlig rörelse högerut inom moderaterna och samlingspartiet. Fortfarande finns det dock utrymme för mittenpolitik i bägge partierna.

Fråga: Kunde man tänka sig att sannfinländarna kunde kramas ihjäl på samma vis som skedde med kommunisterna då de på Kekkonens begäran togs med i regeringen?

Svar: Nej nu råder en helt annan politisk situation. Sannfinländarna är nog här för att stanna.

Fråga: Kan man egentligen tala om att vi har blockbildning i Finland? Är det inte då fråga om att man på förhand lovar väljarna att man står bakom en viss konstellation med ett visst program? Är inte detta det bästa sättet att skapa förtroende bland väljarna, när man är så transparent som möjligt? Finns det goda exempel på detta?

Svar: Det har forskats kring detta och det är ju klart att det skulle vara viktigt med tanke på förtroendet för politikerna. I praktiken är det tyvärr ändå så i Finland att inget parti riskerar att förbinda sig vid alltför konkreta konstellationer? Det finns exempel från andra länder men det har inte heller alla gånger varit alltför lyckat, t.ex. som i England.

Med nuvarande partier förefaller det att bli allt svårare att bilda majoritetsregeringar, eftersom inga partier i dagens Finland tycks nå röstandelar på mer än högst ca. 20 %. För att kunna fungera behöver en minoritetsregering från fall till fall stöd från något av oppositionspartierna. Dessa kan i gengäld ställa villkor för sin medverkan. Regeringen kan då bli dylika partiernas pantfånge. Stödpartierna kan således utöva makt utan parlamentariskt ansvar. Dilemmat är både författningsrelaterat och moraliskt.

Fråga: Finns det en trend mot minoritetsregeringar, som regerar under medverkan av stödpartier? Som exempel på stödparti kan man nämna Sverigedemokraterna i Sverige.

Svar: Vi har ingen trend i riktning mot minoritetsregeringar i Finland.

Fråga: Delstatsvalen i augusti 2024 i Thüringen och Sachsen d.v.s. gamla Östtyskland har varit framgångsrika för extrempartierna både till vänster och höger. Dessa partier förefaller också vara positiva till Ryssland och negativa till vapenhjälp för Ukraina.

Svar: I Öst var inte allting enbart illa, och man var stolt över det som man trots allt hade uppnått. Östtyskland hade i själva verket ett slags särställning som "modellstat" i Sovjetblocket. Nu finns det en bitterhet gentemot Väst, som man tycker att varit arrogant och svikit den östra rikshalvan. Dessutom finns det överlag en skepsis gentemot västvärlden och särskilt USA. Detta kan förklara de förståelsefulla attityderna till Ryssland och motståndet mot vapenhjälp till Ukraina. Förståelsen för Ryssland omfattar dock inte nödvändigtvis Putin själv.

Fråga: I EU valet röstar man på person, vilket kan förefalla betydelselöst då man inte känner till vilket parti i EU-parlamentet kandidaten ansluter sig till och vad partiet står för. Kunde EU-partierna ges en större betydelse i våra EU-val?

Svar: I så fall borde EU-parlamentets partier etablera sig i EU länderna, vilket sannolikt inte kommer att göras, eftersom EU inte är en federal stat.

Fråga: Det finns ju mycket duktiga personer i de flesta länder, men ändå tycks det vara svårt att hitta lämpliga presidentkandidater i de stora länderna. Är det så att jobbet är så besvärligt att "ingen" vill bli president.

Svar: Problemet gäller kanske inte enbart stora länder. I USA har polariseringen blivit mycket mera utpräglad och retoriken har sjunkit till en mycket låg nivå. Man kallar sina motståndare för idioter, mm. Det kan nog avskräcka många normalt funtade att ställa upp överhuvudtaget.